

Nationell strategi för användandet av ITS

Kortversion

Intelligenta transportsystem (ITS)

Informations- och kommunikationsteknologi är idag en förutsättning för ett fungerande transportsystem. Intelligenta transportsystem (ITS) har i många avseenden passerat forsknings och pilotstadiet och är ett av flera verktyg som ingår i det kontinuerliga arbetet med att lösa trafiksystemets utmaningar. Intelligenta transportsystem bidrar i hög grad till att möta dagens krav på mobilitet för människor och gods. Det kan handla om att rädda liv, minska miljöpåverkan eller öka effektiviteten.

Genom den stora användningen av mobila plattformar växer nu antalet transportrelaterade IT-tjänster snabbt och gränsen mellan mobil IT och ITS har på senare år blivit alltmer flytande. Sedan den tidigare handlingsplanen togs fram har ITS-direktivet publicerats och införts i svensk lagstiftning och flera andra relaterade regeringsuppdrag har genomförts. Regeringen har därför ansett att det finns skäl att revidera den befintliga strategin och handlingsplanen. Trafikverket och Transportstyrelsen fick den 6 september 2013 i uppdrag att revidera den nationella strategin och handlingsplanen för användningen av Intelligenta transportsystem, ITS.

Införande av ITS-lösningar styrs dels via ITS-direktiv och delegerade akter på EU-nivå, dels genom de planer, åtgärdsval och investeringar som sker i det svenska transportsystemet. Efter som uppdraget är inriktat på att nå ut med och använda ITS i transportsektorn har arbetet fokuserats på centrala processer för infrastrukturplanering och investering. Även forskning och utveckling är ett viktigt område, men det måste tydligt kopplas till pågående verksamhet inom Trafikverk och kommuner likväl som transport- och fordonsindustri jämte det övriga samhällets behov. Under arbetets gång har tre områden av särskild strukturell betydelse utkristalliserats ;

- processer kopplade till EU:s ITS-direktiv,
- processer och nätverk kopplade till forskning och innovation av ITS, samt
- processer kopplade till införandet och användandet av ITS.

För att med hjälp av ITS nå upp till framtidens högt ställda krav på framtidens transportsystem i Sverige krävs att följande fem strategiska mål är uppfyllda:

1. ITS ska vara en självklar del av planerings- och investeringsprocessen
2. Ta initiativ inom internationellt policyarbete
3. Samordna ITS-relaterad Fol nationellt och internationellt
4. Regelgivningsprocesserna anpassas till den snabba teknikutvecklingen
5. ITS ska i första hand utvecklas genom att utnyttja befintlig digital infrastruktur och lösningar nationellt och internationellt.

Strategin och handlingsplanen förutsätter ett fortsatt arbete för att utveckla processer och arbetssätt för att på ett strukturerat sätt införa ITS som en naturlig komponent i utvecklingen av transportsystemet. Flertalet åtgärderna i handlingsplanen har Trafikverket som ägare, men i de allra flesta fall är ett nära samarbete med andra myndigheter organisationer en förutsättning för att förverkliga strategins målsättningar.

Vad är ITS?

En bred definition av Intelligenta Transportsystem är informations- och kommunikationsteknologi applicerat för att uppnå mål på individuell, organisatorisk eller samhällelig nivå inom transportsystemet.

Strategiskt delmål 1

ITS ska vara en självklar del av planerings- och investeringsprocessen samt uppföljning

Följ upp implementation och efterlevnad av ITS direktivet men också nationell strategi och handlingsplan. Säkerställ kontinuerlig kompetensförsörjning och -utveckling inom ITS för den ordinarie planeringsverksamheten inom Trafikverket, och andra myndigheter, samt kommuner och näringsliv så att ITS-lösningar beaktas som alternativ eller komplement till fysiska åtgärder.

Åtgärd 1.1

Resurssätt och inför kontinuerlig process för att kontinuerligt följa upp och utveckla den nationella strategin och handlingsplanen.

Trafikverket ansvarar. Samverkan med berörda myndigheter, akademi och institut samt industri av stor vikt. Status: Ska implementeras efter strategin och handlingsplanens färdigställande.

Åtgärd 1.2

Säkerställ svenska processer för hantering av ITS-direktivet samt dess uppföljning

Denna åtgärd delas in i ett antal nyckelaktiviteter:

- Relevanta delegerade akter kopplade till ITS-direktivet ska implementeras snabbt i verksamhetsplaner
- Implementeringen i verksamheten enligt Åtgärd 1.4 följs upp med nyckeltal för ITS enligt EU-kommissionens krav på uppföljning. Infoga diskuterade nyckeltal
- ITS i planerings- och investeringsprocessen följs upp enligt ITS-direktivet och dess delegerade akter. Trafikverket har tidigare fått detta ansvar och ska koordinera en process tillsammans med kommuner, industri och andra berörda myndigheter.

Trafikverket ansvarar för uppföljning. Samverkan med andra berörda myndigheter där så krävs. MSB har en roll i eCall. Status: Genomförande 2014 och framåt allt eftersom specifikationer beslutas och tjänster i SE ska införas.

Åtgärd 1.3

Utveckla och inför effektbeskrivningar av ITS anpassade till den övergripande planeringsprocessen

Arbete inom detta område pågår och resultatet av detta behöver utvärderas för att säkerställa att de möter de behov som finns uttalade. Sannolikt behöver ytterligare åtgärder vidtas för att underlätta inkluderingen av ITS i tidiga planeringsfaser. Trafikverket ansvarar. Status: Pågående.

Åtgärd 1.4

Följ upp och utveckla kunskap kring ITS-implementationer kontinuerligt för att förbättra kunskap om fallgropar vid införande och förväntade effekter.

Ska kopplas till åtgärd 1.1 så att effektbeskrivningar i allt högre grad kommer att utgå från empiriska data från ett växande antal implementationer. En process ska säkerställa att så sker. Trafikverket ansvarar. Status: Att beslutas.

Åtgärd 1.5

Etablera projekt så att medel till investering och pilotprojekt inom ITS-området söks ur TEN-T: budget för ITS

Det är framför allt viktigt att säkerställa en strukturerad svensk närvaro i ansökningar till TEN-T CEF utlysningar. Trafikverket ansvarar. Status: Utlysningen öppnar 1 sept 2014 med deadline feb 2015. Presentation av beredningen i juni/juli 2015 med beslut i slutet av 2015.

Åtgärd 1.6

Säkerställ tillgång till ITS-kompetens i planerings- och investeringsprocessen

Undersök hur upplevda brister i tillgång till ITS-expertis kan hanteras i till exempel åtgärdsvalsstudier genom personalresurser/utbildning eller digitala verktyg. Skapa nationell samverkan och ensade strukturer för att implementera resultaten. Trafikverket ansvarar. Samverkan med kommuner och andra parter är av stor vikt. Status: Att beslutas.

Ta initiativ inom internationellt policyarbete

Det finns mycket att vinna på ett proaktivt arbetssätt gentemot internationella arenor inom och bortom EU, arenor som till exempel UNECE, EU, CEDR, PIARC, CEN, CEN-ELEC, och ISO. En synkroniserad nationell strategi bör syfta till att uppnå kontinuerlig påverkan av styrmedel som exempelvis lagar, regler och ekonomiska incitament. Den nationella strategin bör även på ett tidigt stadium förbereda för införande av dessa.

Åtgärd 2.1

Identifiera vilka internationella fora som är lämpliga samt säkerställ deltagande från svensk sida.

Medverkan från tidiga skeden och på strategisk nivå kring policy och strategier till genomförande- arbete med exempelvis specifikationer och standarder. Projektet Nationell påverkansplattform har initierat arbete inom detta område. Deltagande i internationella fora bör vägas utifrån vad som ger mest utväxling för insatsen. Trafikverket ansvarar och ska samverka med relevanta parter inom Nationell påverkansplattform. Status: Att beslutas.

Åtgärd 2.2

Internationellt arbete på EU-nivå ska vara en självklar utgångspunkt för myndigheters arbete.

Täta samråd med Näringsdepartementet samt upprätta och enas om gemensamma nationella processer för fortsatt proaktivt arbete. Transportstyrelsen ansvarar och samverkar med berörda myndigheter. Status: Att beslutas.

Åtgärd 2.3

Skapa och kommunicera synkroniserat arbetssätt för olika typer av experter inom EU

Det är viktigt att på sikt skapa, och framförallt kommunicera en transparent struktur och process för detta arbete. Näringsdepartementet. Status: Att beslutas.

Strategiskt delmål 3

Samordna ITS-relaterad forskning och innovation nationellt och internationellt

Genom att samordna ITS-relaterad FoI kan nationella forskningsresurser utnyttjas effektivt och påverka utformning av finansieringsmöjligheter inom t.ex. Horizon 2020. En övergripande struktur gör det också lättare att koppla genomförd forskning till användning inom till exempel åtgärdsvalsstudier och val av styrmedel.

Åtgärd 3.1

Stärk kopplingen mellan FoI och planerings- och investeringsprocesserna.

Säkerställ att planeringsprocessen och åtgärdsvalsstudier, men även investeringsprocessen reflekterar pågående ITS-FoI. Trafikverket ansvarar. Status: Att beslutas.

Åtgärd 3.2

Säkerställ synkronisering av långsiktig planering mot pågående FoI-aktiviteter.

Säkerställ att långsiktig planering är fullt synkroniserad med pågående FoI, både inom och utom Trafikverket. Behov upptäckta i planering ska kanaliseras till FoI då tillräcklig kunskap för införande saknas, eller till innovationsvänlig upphandling då incitament och effekter är osäkra. Trafikverket ansvarar. Status: Att beslutas.

Åtgärd 3.3

FoI ska samordnas mot EU: Skapa förutsättningar för att påverka utformningen av Horizon 2020 utifrån gemensamma svenska förutsättningar och behov.

Åtgärden kommer att adresseras av projektet "Nationell påverkansplattform för ökat deltagande i Horisont 2020". Initieras nu och löper till 2016. Forum för Innovation inom transportsektorn, Näringsdepartementet, Closer, m.fl. inom "Nationell påverkansplattform". Status: Pågående till 2016.

Regelgivningsprocesserna anpassas till den snabba teknikutvecklingen

Arbetet med utformning av regelverk ska beakta ny teknik som gynnar utvecklingen inom transportområdet och följa den snabba utvecklingen så att regelverken är ändamålsenliga, begripliga och väl avvägda.

Åtgärd 4.1

Följ och delta i relevant testverksamhet för att utveckla regelverken nationellt och internationellt.

Säkerställ regelbunden kommunikation av pågående arbete till berörda industrier och myndigheter. Transportstyrelsen ansvarar. Status: Pågående. Start Q4 2013 – 2018.

Åtgärd 4.2

Bidra till harmonisering av komplexa och säkerhetskritiska fordonsburna system med fokus på att kravställa funktionaliteten i dessa system.

Genom studier och utvärdering av alternativa lösningar för kravställande, exempelvis hur andra trafikslag säkerställer liknande säkerhetskritiska funktioner. Transportstyrelsen ansvarar. Status: Initierad, fortlöpande.

Åtgärd 4.3

Säkerställa att erfarenheterna från Transportstyrelsens förstudie Autonom körning tas om hand och implementeras i den fortsatta verksamheten.

Utöka Transportstyrelsens verksamhetsprocesser att omfatta området, intensifiera omvärldsbevakning. Utveckling av styrmedel blir viktigt. Transportstyrelsen ansvarar. Status: 2014.

Åtgärd 4.4

Etablera direkt koppling mellan FoI och regelgivningsprocesserna inom ITS-området

För att möta den snabba teknikutvecklingen krävs ny kunskap, ny regelgivning och åtgärder i vägtransportssystemet. Bevaka FoI och initiera forskning kring regelgivning. Transportstyrelsen ansvarar. Status: Att beslutas.

ITS ska i första hand utvecklas genom att utnyttja befintlig digital infrastruktur och lösningar

ITS är en delmängd av IT-sektorn, applicerad på transportindustrin. Stora fördelar uppnås genom att ta rygg på generiska standarder och komponenter snarare än att utveckla ITS-specifika lösningar. I vissa fall kan nuvarande ITS-baserade processer ersättas av ny användningsområden för mobila plattformar och sensordata.

Åtgärd 5.1

Säkerställ användande av i första hand nationellt och internationellt beprövade, om möjligt standardiserade, ITS-lösningar. Undvik parallella utvecklingsspår.

- Säkerställ att fyrstegsprincipen eller annan mer tillämplig metod (såsom Trafikverkets 5-stegsprincip för FoI) nyttjas då ny ITS planeras så att redundans undviks på alla plan; data, digital infrastruktur likväl som informationstjänster.
- Stöd integration och kravställning utifrån befintliga standarder, frivilliga standarder, vedertagna lösningar, direktiv och delegerade akter och ge rekommendationer till t.ex. kommuner.
- Säkerställ myndigheternas kravställan vid upphandling genom befintliga standarder, frivilliga standarder, vedertagna lösningar, direktiv och delegerade akter

Trafikverket ansvarar. Samverkan med kommuner, industri och andra myndigheter av stor vikt. Status: Att beslutas.

Åtgärd 5.2

Utveckling av den fysiska infrastrukturen mot ett uppkopplat transportsystem

- Samverkan med industrin – t.ex. med utgång i färdplaner framtagna i Forum för innovation inom transportsektorn och FFI
- Upprätta en gemensam kravbild/behovsbild
- Integrera gemensam kravbild/behovsbild i utvecklings- och investeringsplaner

Trafikverket ansvarar. Samverkan med andra berörda myndigheter och industripartier av stor vikt. Status: Att beslutas.

Åtgärd 5.3

Uppmuntra och skapa förutsättningar för nya kostnadseffektiva affärsmodeller för ITS tillämpningar

- Exempel: ersätt sensorriggar med data från uppkopplade privata vägfordon via ett affärsupplägg. Komplettera underhållsinformation med utökade kanaler baserade på mobila applikationer riktade till allmänheten.
- Stöd med FoI/pilotprojekt där så är lämpligt
- Nya kostnadseffektiva affärsmodeller integreras i investeringsprocessen via innovationsvänlig upphandling

Trafikverket ansvarar. Samverkan med kommuner och industripartier av stor vikt. Status: Förhandlingar pågår inom utvalda applikationer

Åtgärd 5.4

Säkerställ väl strukturerad tillgång till öppen transportrelaterad data för att uppmuntra så bred flora av ITS tillämpningar som möjligt på befintligt material.

Säkerställ en strukturerad process för att tillgängliggöra offentlig trafikrelaterad data av olika typer och för olika användningsområden med olika villkor mellan olika typer av parter. Säkerställ att PSI-direktiv, Inspire och delegerade akter uppfylls. Trafikverket initierar. Samverkan med kommuner, andra myndigheter och industri av stor vikt. Status: Projekt kring t.ex. API-hantering och effektstudier initierade på Trafikverket.

TRAFIKVERKET

Trafikverket, 781 89 Borlänge. Besöksadress: Röda vägen 1
Telefon: 0771-921 921, Texttelefon: 010-123 50 00

www.trafikverket.se